

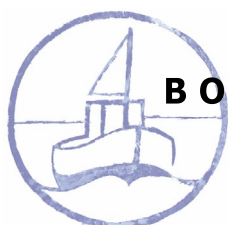
Rapport från antikvarisk kontroll av byggnadsvårdsprojekt

Utvändig ommålning av

CURMANSVILLOR

Byggnadsminne, fastigheten Kyrkvik 3:1
Lysekils kommun

BOHUSLÄNS MUSEUM

Rapport 2005:28 Tomas Brandt

Bohusläns museum rapport 2005:28

**Utvändig ommålning av Curmans villor
antikvarisk kontrollrapport**

Författare: Tomas Brandt
Foto om inget annat anges: Tomas Brandt

ISSN 1650-3368

Bohusläns museum
Box 403
451 19 UDDEVALLA
Tel: 0522-65 65 00

Innehållsförteckning

1. BASFAKTA

OBJEKT
BESKRIVNING
BYGGNADSHISTORIA
RENOVERINGSHISTORIA
KULTURHISTORISK STATUS

2. PROJEKTFAKTA

BESTÄLLARE
BIDRAG FRÅN LÄNSSTYRELSEN
TILLSTÅND
TID
BAKGRUND TILL DE GENOMFÖRDA ARBETENA
AKTUELLA ÅTGÄRDER
ARBETSBEKRIVNING
MÅLSÄTTNING MED PROJEKTET
ANTIQUARISK MÅLSÄTTNING

3. MÅLNINGSARBETENA

UTFÖRDA ARBETEN, BYGGNADSDEL FÖR BYGGNADSDEL
SÄRSKILDA PROBLEM UNDER ARBETETS GÅNG
UPPFÖLJNING AV ANTIQUARISK MÅLSÄTTNING
ERFARENHETER GJORDA UNDER ARBETET
GODKÄNNANDE

4. MEDVERKANDE I PROJEKTET

BYGGLEDNING, PROJEKTERING
ENTREPRENÖRER
LEVERANTÖRER
BYGGMÖTEN
ANTIQUARISK KONTROLL

1. BASFAKTA

Objekt

Curmans villor, Lillstugan och Storstugan, fastigheten Kyrkvik 3:1, Lysekils socken och kommun.

Beskrivning

Curmans villor består av två hus, ett större och ett mindre, "Storstugan" respektive "Lillstugan". Båda är timrade och byggda i en fornnordisk stil, med utkragande övervåning och snickerier med mönster inspirerade bl a av det fornnordiska. Båda husen är byggda som monteringsfärdiga hus, levererade från snickerifabrik. Husen är målade i ett flertal kulörer exteriört.

Även inredningen är helt hållen i motsvarande stiluttryck.

Husen är mycket välbevarade.

Byggnadshistoria

Curmans villor uppfördes av Carl Curman, Lysekils havsbads läkare och intendent. Byggnaderna uppfördes som bostad för honom och hans familj. Storstugan inrymde också läkarmottagning och ritkontor.

År 1873 stod storstugans yttre färdigt, troligen ritad av arkitekt Hugo Hörlin, efter Carl Curmans skisser och anvisningar. Lillstugan uppfördes 1878, året efter det att Carl förlovat sig med Calla, och var ämnad för gäster, barn och tjänare. Arkitekt var även här Hugo Hörlin.

Midsommar 1878 brann dock storstugan ned till grunden, men lillstugan klarade sig. 1880 återuppfördes storstugan, dock med vissa smärre justeringar i främst interiören. Äldre foton visar att vissa tillbyggnader gjorts redan tidigt.

Renoveringshistoria

Husen har successivt underhållits och reparerats. Särskilt kröndekorationer på gavelspetsar och taknockar har tidigt måst bytas, och har sedan bytts flera gånger.

1988, 1989 och 1991 byttes de nedre stockvarven på lillstugan åt söder och öster, och 1994 gjordes reparationer på storstugans skorsten.

Kulturhistorisk status

Husen är byggnadsminnesförklarade sedan 1986.

2. PROJEKTFAKTA

Beställare

AB Curmans Villor i Lysekil.

Bidrag från Länsstyrelsen

För dessa arbeten är bidrag från Länsstyrelsen i Västra Götaland beviljade för etapp I 2002-03-18, etapp II 2003-03-13, etapp III 2004-03-05. Utöver detta har bidrag till larminstallation beviljats 2003-10-19.

Tillstånd

Tillstånd till ommålningsarbetena har beviljats i och med bidragsbesluten. Dessutom har en köksdörr bytts enligt beslut 2004-03-15. Tillstånd till larminstallation har beviljats i och med bidragsbeslutet.

Tid

Arbetena genomfördes i etapper 2002 (Lillstugan), 2003 (Storstugans syd- och östfasad) samt 2004 (Storstugans norr- och västerfasader). En renovering av vissa fönster på Storstugan skedde redan under 2000. Larmet installerades 2003.

Bakgrund till de genomförda arbetena

Bakgrunden till arbetena är dels frågeställningar kring husens målningsbehandling, dels behovet av snickerireparationer i samband med målningsarbetena.

Husen var delvis målade med akrylatfärg under 1970-talet, som sedan successivt avlägsnats, men det förelåg ändå ett behov av en större målningsreparation. Det fanns då också en uppfattning, att husens kulörnyanser inte längre var som de ursprungligen var. Detta motiverade att en grundlig färgundersökning inledde arbetena, vilket skedde 1999 av Sven Olof Hjort. Vid detta underökningstillfälle konstaterades samtidigt att det av tekniska skäl var nödvändigt med en grundlig ommålning, med föregående färgborttagning.

Det kan tilläggas att de första kontakterna i denna riktning skedde redan 1989, men att diskussionen sedan låg nere, tills den återupptogs i slutet av 1990-talet.

Husen ligger i ett utsatt läge och det fanns samtidigt behov av träreparationer i fasaderna.

Aktuella åtgärder

Fullständig ommålning av Lillstugan och Storstugan, med färgborttagning till rent trä (med undantag för några partier), samt reparation av skadade delar i fasaderna.

Utbyte av köksdörren på storstugan.

Utbyte av vindskivedekorationer.

Parallellt med de exteriöra arbetena har en larmanläggning installerats.

Arbetsbeskrivning

Till grund för bidragsbeslut låg dels en kulörbestämning och förslag till målningsbehandling upprättad av Teknisk målerikon-sult Sven-Olof Hjort 1999-10-25, och dels en arbetsbeskrivning av Byggkonsult Sölve Johansson AB 2001-10-29.

Storstugan före ommålning. Husets färgsättning var ungefär den rätta, men nyanserna har skiftat något under åren.

Målsättning med projektet

Målet med arbetena har varit att genomföra en nödvändig större målningsreparation av husen, med tillhörande träreparationer.

Antikvarisk målsättning

- Att fastställa ursprunglig färgsättning, och att låta måla husen efter detta.
- Att återställa snickeridetaljer till deras ursprungliga utseende.
- Att traditionella material och metoder kommer till användning.
- Att så mycket originalmaterial som möjligt finns kvar i fasaderna.
- Att larmanläggningen monteras så diskret som möjligt.

Slutbesiktning av den färdigmålade Storstugan. Jämför skillnaden i kulörer med bilden på förra sidan. (Färgåtergivningen här i rapporten gör dock inte kulörerna rättvisa, t ex är bottenvåningen i verkligheten mer rödbrun än vad bilden nedan visar)

3. MÅLNINGSARBETENA

Utförda arbeten, byggnadsdel för byggnadsdel

Stomme

Grund, sockel: Storstugan: Trästolpe under norra altanen bytt mot stenstolpe.

Stomme: Storstugan: Myrangripen syllstock i kökets sydvästra hörn bytt, liksom ett rötskadat parti i en av de nedre stockarna på norrsidan, invid utgången till altanen från det NV sovrummet.

Storstugan färdigmålad.

Exteriör

Takbeläggning: Lillstugan: På förstuns tak har det enkupiga teglet ersatts med ett trekupigt. Eftersom det bygger mycket mindre har man kunnat återställa nederkanten på fasadpartiet ovanför.

Dörrar: Båda husen: Färgborttagning, ommålning. Storstugan: Ny köksdörr tillverkad, med ursprunglig dörr som förlaga.

Fönster: Båda husen: Färgborttagning, ommålning.

Fasad, fasadmaterial: Båda husen: Färgborttagning, ommålning. Reparation av rötskadade delar, vilket har varit: Lillstugan: Andra våningens panel åt söder. Storstugan: Utbyte av rötskadade balusterdockor på den inglasade balkongen åt söder samt i ett högt sittande galleri på östgaveln. Dessutom byte av enstaka brädor i andravåningens fasader. Nytt altanräcke åt norr.

Dekorationer: Lillstugan: Nya knutbrädor åt SÖ och ny svarvad hörnpelare åt NÖ. Storstugan: Nya gaveldekorationer på vindskivorna.

Färgsättning: Återgång till den tidigaste linoljemålade färgsättningen, vilket kortfattat är: Lillstugan: Bottenvåningen mörkbrun (obränd umbra), med gröna fönster och engelskt röda foder, och övervåningen engelskt röd med mellanbruna lister (obr umbra + bränd umbra + engelskt rött) och ljusockra fönster. Storstugan: Den timrade bottenvåningen i rödaktig brun (bränd terra) övervåningen med ljust ockragula (guldockra) fält inramade av mellanbruna foder (rött + obr terra + svart), samt detaljer i blått, rött och svart. Dessutom framförallt på undersidan av takfoten ljusbrun trätjära, och på undersidan av den utkragande övervåningen, där det en gång varit tjärat, är det målat en ådring som efterliknar detta utseende).

Tekniska installationer

Larm: Larmanläggning har installerats.

Nya kröndekorationer, med sina ursprungliga former återskapade efter gamla fotografier.

En ny köksdörr med den ursprungliga som förebild fick ersätta en modern standarddörr som under en tid satt här.

Lillstugan efter åtgärder. Nedan det tak som kompletterades med samma trekupiga tegel som ligger på husen i övrigt. Detta tegel är inte ursprungligt, från början låg det sån på taken. Den något ovanliga trekupiga formen kan ha valts för att de inte är så kupiga som vanligt tegel, pannorna är lägre och man behöver då inte bygga om alla vindskiovor etc.

Särskilda problem under arbetets gång

Den mörka färgen på lillstugan blir på sydsidan så varm när solen ligger på att den blir uttorkad på bindemedel väldigt fort, med en kulörförändring (gulnande) som följd. Kommer att observeras under garantitiden och åtgärder skall undersökas.

Uppföljning av antikvarisk målsättning

Vad gäller önskemålet att återföra färgsättningen till ett ursprungligare skede, så är det så att husen ursprungligen var tjärade utvändigt, och oljefärgsbemålningen är en tidig förändring av husen, gissningsvis redan under Carl Curmans levnadstid. Att återgå till en helt tjärad exteriör har vare sig varit önskvärt eller möjligt. "Ursprunglig färgsättning" skall alltså tolkas som den tidigaste oljefärgsmålade färgsättningen.

Detta har med stor sannolikhet kunnat uppnås.

Vindskivedekorationerna på storstugan åt norr och väster hade med tiden, vid upprepade utbyten, förlorat sin ursprungliga form. Detta har nu återställts. En justering av dekorationen åt sjösidan kommer eventuellt att göras. Åt söder hade inte formen förändrats nämnvärt.

I övervåningarnas fasader finns partier av lövsågerier eller svarvade delar. Det gäller även altanräckena. När skador har uppstått här, har det varit svårt att bibehålla originalmaterial, trots att delarna egentligen enbart varit skadade enbart i sin ena ände. Att skarva dessa i en fasad med ett så utsatt läge har inte ansetts motiverat.

Erfarenheter gjorda under arbetet

Den kulörbestämning som gjordes 1999 gjordes genom skrapprover och har tjänat som vägledning för målningen, men de slutliga kulörvalen har kunnat göras först i samband med färgborttagningen. Exempelvis varierade den röda kulören på storstugans bottenvåning kraftigt mellan olika ställen på samma fasadyta, från nära falurött till nästan svart. Först vid friläggningen av större ytor kunde fastställas, genom uppstrykningsprover direkt på väggen, att det rörde sig om ren bränd terra.

Detta har visat på nödvändigheten av att ha en målare kunnig i färgsättning med de traditionella pigmenten knuten till ett projekt av detta slag. I detta fall fanns det hos Gunnar Eldh, som också var huvudentreprenör för målningsarbetena.

Godkännande

Arbetena har godkänts ur kulturhistorisk synvinkel vid antikvariska slutbesiktningar efter respektive etapp.

4. MEDVERKANDE I PROJEKTET

Byggledning, projektering

Färgdokumentation och åtgärdsförslag: Teknisk konsult Sven Olof Hjort, Södertälje.

Bygghandlingar och byggledning: Byggkonsult Sölve Johansson AB; Trollhättan.

Entreprenörer

Ansvarig för alla målningsarbeten, samt slutliga kulörbestämningar: Gunnar Eldh Konservering-Måleri-Byggnadsvård AB, Lysekil.

Underentreprenör måleri och färgborttagning: TJ Tapet- och Mattlager AB, Bengtsfors.

Snickeriarbeten: Bengt Hansson, Lysekil.

Fönsterrenovering år 2000: Sven Sillén, Vänersborg.

Leverantörer

Linoljefärg: Engwall & Claesson AB.

Svarvad pelare: Brunbergs Byggnads AB, Trollhättan.

Byggmöten

Regelbundna byggmöten har hållits, med erforderlig antikvarisk närvaro.

Antikvarisk kontroll

Antikvarisk kontroll har utförts av Stefan Ädel (etapp I), Tomas Brandt (etapp II & III), Bohusläns museum.

Uddevalla i maj 2005.

Tomas Brandt, antikvarie